بله ډیوه

د

Ketabton.com

گل پاچا الفت

(c) ketabton.com: The Digital Library

فهرست

سر لیك:	مخ:
خپله ژبه	١ـ٢
خپل ملیت ساتل	٢ـ٣
حرکت او ویښتوب	۴
لوئیدل او جدیت	۵ـ۶
پوره ژوندون	٧ـ٨
د ژوند مقصد	٨ـ١٠
ګڼل	١٠ـ١١
زړه او سترګي	١١ـ١٢
زه دې پیژنم	١٢
حقیقت	١٣ـ١۴
دمحبت رڼا	١۴
شعر اوادب	١۴ـ١۵
شاعر او عالم	١۵ـ١٧
دتوري رڼا	١٧ـ١٩
خوږژوند	٢٠ـ٢١

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

خپله ژبه

دغه لمر چې پاس په آسمان کې زموږ دپاسه ځلیږي اوپخپل نوراو حرارت دځمکې دمخ په بوټو او ژوندیو شیانو کې دنشوې نما قوت پیداکوي همدغه شان یو بل معنوي لمرهم شته چې وړانګې اوپلوشې یې دانسان په زړه او دماغ ولیږي او له انعکاس ځخه یې افکار او خیالات پیداکیږي، دا افکار یا خیالات چې د الفاظو او کلماتوپه جامه کې ځرګندشي نطق، خطابه، شعر موعظه، نصیحت او داسې نو ورته ویل کیږي چې داټول دژبې ترعمومي عنوان لاندې راځي او انسان وربادنې له نورو حیواناتو امتیاز پیداکوي.

نوویلی شو چې زموږ الفاظ او کلمات تش هغه اصوات نه دي چې له مرغانو او نورو حیواناتو اوریدل کیږي، بلکه دا زموږ دزړه غږ او د فکر فانوس دی چې زموږ فکري رڼا او نور زیاتوي او موږ په همدغه وسیله کولی شو چې یودبل په مقصد پوه شو اویوله بله فکري او معنوي استفاده وکړو. دابايد موږ ومنو چې که انسان دنطق او ویناقوت نه لرلی او دافکار و او خیالاتو د جریان د پاره یې دا مجرا نه درلودی هیڅکله به دغه ذهني او عقلي ارتقا نه وه کړي اونه به یې له نورو حیواناتو دومره توپیر درلود. نو زموږ ویناکه څه هم د هغې رڼا زیږنده ده چې له یوه ډیر لوړاسمانه زموږ ذهن ته راښکته کیږي مګر ددې رڼا په زیاتوالي کې زښت ډیرتاثیر اودخل هم لري چې باید په ډیرزیات اهمیت ورته قایل شو.

داهم باید وویل شي چې ددغه معنوي لمر فیضان چې انسان ورځنې فکري رڼا اخلي اوژبه ورځنې پیداشوې ده، دا هم لکه دابل لمرد مناطقو اوممملکتو دجغرافیوي وضعیت په لحاظ مختلف تاثیرات لري اولکه چې یو مملکت له بل ځینې پخپلو مخصوصو بوټو او حیواناتو امتیاز پیداکوي اومعناً بیلیږي، قامونه هم یوله بله پخپله ملي او مخصوصه ژبه جلاکیږي او داهیڅ امکان نلري چې دمځکې دمخ ټول انسانان په یوه ژبه وګړیږي، بلکې داطبیعي اومنل شوی قانون دی چې هرملت به ځانته ژبه لري، اوپخپله ژبه کې به علمي اومعنوي ارتقا کوي همدغه سبب دی چې یوسړی په ډیر زیار او زحمت هم په پردی ژبه کې داسې ادیب کیدی نشي چې له اهل زبانو ځخه یې هېڅ فرق ونشي، داځکه چې دبلې ژبې الفاظ او کلمات دده دهغو دقیقو القاآتو ترجماني نشي کولی چې دی پخپله ژبه کې ور ځینې تعبیر کولی شي، نو ضرور دده ذهني او دماغي واردات بې تعبیره پاتې کیږي او د فکرلار یې بندیږي چې دیته بایدفکري اومعنوي اختناق ووایو.

نوملتونه هم لکه اقلیمونه او مناطق د اجتماعي ناموس او طبیعي نظام له اغیزې لاندې دي چه هیڅکله ورځینې سرنشي غړولی او حتماً ورسره موافقت کوي، که څوک له دې قانون مخالفت کوي او غواړي چې په بله ژبه کې دعلم او عرفان، ادب او بصیرت خاوند شي هغه داسې مثا ل لري لکه چې دتودو ملکو مخصوص بوټي په سړو ملکوکې کري یادیوه موسم کرهڼه په بل کې کوي. داځرګنده ده چې له دغسې سعی او عمل ځنې هېڅ نتیجه نه اخیستل کیږي او داراز زیار او زحمت انسان نشي مسعود کولی.

که یوملت وغواړي چې خپل احتیاجات په بله ژبه پوره کاندې او په پردی ژبه کې د علم اومعارف خاوند شي ښایي چې پخپل جدوجهد ځینې معلومات لاس ته راولي اولږڅه خپله مخه رڼاکړي، مګر دارڼا به لکه دغلو ډیوه ډیره ضعیفه او خړه وي چه په نري شما ل به مري او هیڅ دوام به نلري. که ملت دبل په ژبه څه زده کوي هغه زده کړه به لکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دطوطي اومينا زده کړه تش دژبې په سر وي او زړه ته به هیڅ لارنلري په داسې ملت کې هیڅکله دفکري نشوي او ارتقا هیله نه کیږي او نه په علم اوادب کې سمه اوصحیح لارو ورته پیداکیږي، دا راز ملتونه همیشه خپلې سترګې غږوي مګرڅه نه ویني. نو مونږ باید ارومرو خپله ژبه ژوندۍ کړو او دعلم وعرفان ډیوه پکې بله کړو ځکه چې دا ژبه دملت په ذهن او زړه کې ځای لري او په رڼا باندې یې طبعاً دملت ذهني او دماغي خونه روښانه کیږي او ډیر ژر دمعارف پلوشې دوطن په هره خواکې خپریږي.

خپل ملیت ساتل

هرملت بعضې مخصوص شیان لري چې که سړی هغه ورځینې لرې کړي هیڅ امتیازورته نه پیداکیږي.
دهمدې لامله هر ژوندی او بیدار ملت خپل ټول ملي شیان لکه: رسوم او اداب، ملي موسیقي اوملي ادب، ملي ژبه اوملي روایات، ملي ذوق او ملي اخلاق په ډیرښه شان ساتي اوهېڅکله ځان دبل قوم په څیرنه ښکاره کوي. بعضې ملتونه پدې باب کې دومره ډیر احتیاط کوي چه خپل خرافات اوبیمعني شیان چې هېڅ فایده پکې نه وي هم له لاسه نه باسي اوډېر ورباندې ټینګ وي. یوملت له بل ځنې علم، فن اوصنعت اخلي خوملي خصایص یې هیڅکله نه قبلوي مګر ځینې ضعیف النفس ملتونه چې دنورو ترتاثیر لاندې راغلي، خپل ملي ذوق اواحساس یې ورک کړیدي ځکه چې هغوی ته خپل هرڅه بدمعلومیږي او پردی هرڅه ورته ښه ښکاري نوپه هرشي کې د نورو تقلیدکوي او دملیت په معنی هم هیڅ نه پوهیږي خپل ځانونه ورته ډیرټیټ اوښکته ښکاري، ښه اوبد دنوروپه ذوق ځانته معلوموي او له ځانه هیڅ فکر نشي کولی.
که سړی دیوه قام ازادي اوخپلو اکي دروح اونفس له خواپه نظرکې ونیسي نوپوره ازادي او حقیقي خپلواکي هغه قوم لري چې پخپل فکرکې دبل قوم ترتاثیر لاندې نه وي راغلی یعني په غیر شعوري طورپه بل قام پسې نه وي روان، نه یې ذوق دبل دذوق تابع وي اونه دبل قوم فکرله خپل فکره ښه ګڼي.
هرکله چې پښتون یوتوریالی اوننګیالی ټبردی چې تراوسه په دنیاکې په جګواو هسکو سترګو ژوندون کوي او هیڅکله ورته بل څوک له ځانه لوړاو سترنه ښکاره کیږي نو طبعاً بایدخپل ملي خصوصیات اوپښتني ممیزات په ښه شان وساتي او هیڅکله یې له لاسه ونه باسي.
دپښتنوملي اخلاق اوخویونه چې په پښتونواله ورځنې تعبیرکیږي دملیت ستنې اومهم ارکان دي چې په اجتماعي حیات کې ډیرزیات قیمت او اهمیت لري او حقیقي تهذیب پکې لیدل کیږي، دپښتنواوصاف اوربښتیا ویل، پخپل عهد اوقول له سراو ماله تیریدل، له ضعیفانو او بې وزلوسره مرسته او کومک کول داټول هغه صفات او خویونه دي چې پښتانه یې دښتونولۍ ارکان اوشروط ګڼي.
دپښتنوملي تربیه هم پر یوه داسې اساس باندې قایمه ده چې له نننۍ حیات او ژوندون سره پوره موافقت لري داقوم اوس دیته نه دی محتاج چې څوک ورته دشجاعت او زړورتوب درس ورکړي یایې دزیار ایستلو او زحمت ګاللو لپاره تربیه کاندي ځکه چې دوئ ته خپل ملیت داتعلیم ورکړیدی چې باید هیڅ کارورته په دنیاکې ګران او مشکل معلوم نشي او له هیچا ځینې یې سترګه ونه سوزي. وګورئ! یوپښتون کله چې خپل ځان ستایي نووایي چې زه اسمان ته تیره غورزوم او سرورته نیسم، صفتونه خو نورهم ډیردي مګر هر قوم او هرڅوک له خپل ملي ذوق اواحساس سره سم یوصفت ځانته غوره کوي اوفخر ورباندې کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نومعلومه شوه چې پښتنوته له مشکلاتو سره مقابله کول او ګرانوکاروته سرنیول ډیرښه ښکاریږي او داقوم د هرراز سختیو مقابلې ته تیاراومستعددی. دې قوم ته له هرچا ځنې خپل ځان لوړښکاري اوتل پخپل ملیت اوپښتونواله افتخار کوي،
دهمدې لامله دقسم په ځای کې وایي:
پښتون به نه یم که داکار مې ونکړ.
نورقومو نه که عزة النفس او ځان ښه ګڼل یاپخپل ملیت باندې فخر کول کیسې زده کوي دوئ ته خپل محیط او ملیت
دا ورښیي او بل معلم ته یې هیڅ حاجت نه پېښیږي.
د پښتنو ملیت او ملي اخلاق ددوئ له نامه سره تړلی شی دی.
که څوک دپښتنوپه کلو او قبایلوکې وګرزي دابه ورته معلومه او ځرګنده شي چې پښتانه هغه چاته پښتون نه وایي چې
هغه یوازې په پښتوخبر ې کولی شي اونه پښتو یوازې ددغو مخصوصو الفاظو اوکلماتو لپاره استعالیږي ځکه چې ددوئ
دمحاوراتو او اصطلاحاتو په نا لیکل شوي قاموس کې دا دوه کلمې خوراډیر معاني لري، چې ددې قوم ټول صفات او
ممیزات پکې راځي.
نوموږ باید خپل ملي اخلاق اوپښتونواله په ښه شان وروزو او د خپلو تیرو پښتنو هغه خویونه چې باید انسانان او
انسانیت ورباندې فخر وکړي تل په نظرکې ونیسو.
زموږ اسلاف او پخواني برسېره په دې چې توره او توریالیتوب ورځنې په میراث پاتې دی دنورو لوړو اوښو صفتو نو
خاوندان هم و چې هیڅ قوم کې په طبیعي او غریزي ډول نه لیدل کیږي.
دوئ مهذب او خوشبین و، دوئ پخپل ناموس ډیر ټینګ و او بل چاته یې هم هیڅکله په سپکه سترګه نه کتل، په هر
میدان او هرډګر کې دظالمانو دښمن او دمظلومانوملګري و، هر چابه چې دوئ ته ننګ راووړله سراوماله به ورباندې
تیریدل اوهغه به یې تر خپل سیوري لاندې په ډیرښه شان ساته.
خپله سیمه به یې ډیره درنه ساتله او پخپله یوه ولیشت مځکه به یې خپل سرونه ورکول، هیڅکله یې په دنیاکې دبې
ننګۍ ژوندون نه کاوه او نه به یې دچاپیغورخپل ځانته پریښوده، خپل نوم ورته له هرچا ځنې ښه ښکاریده او
دپښتونولۍ آب وآبرویې په ډیر ښه شان ساتله، نوموږ باید خپل ټول ملي شیان او ملي اخلاق له هر چاځنې ښه وګڼو او
پخپله پښتونواله ونازیږو، کوم طبیعي جوهر او معنوي ښیګڼې چې موږ لرو هغه په بل هیڅ قوم کې نشته او نه یې
پیداکولی شي، که څه هم په فن اوصنعت کې له موږ ځیني ډیر وړاندې او مخکښ وي.
نو موږ بایدله نورو اقوامو ځنې فنون او صنایع، علوم اومعارف واخلو د نورو سیاست او معاشرت، کړه وړه هرڅه ځانته
معلوم کړو مګر د هغوئ په ظاهري ښایست او ښکلیتوب خپل زړه بای نلو او نه خپل ملي ذوق دچاپه تقیلدکې ورکړو،
موږ بایدد پښتونولۍ بڼ جوړ کړو او لکه بلبلان دنورو دباغ په ګلانو ونه ټیریږو.
موږ باید دخپلې ملي ژبې له ژوندي کولوسره سم خپل معنویت او ملیت پوره ژوندی کړو او لفظاً و معناً ځانونه پښتانه
کړو، موږ باید دخپلې ملي ژبې په فانوس کې د پښتونولۍ رڼا او دعلم وعرفان نور دواړه جمع کړو او پښتو اوپښتونواله
یوځای وروزو.
اوعقیده ولروچې زموږ خاوره دتهذیب او ښو صفتونو زانګووه او دتاریخ په حق شهادت دتهذیب پلوشې زموږ د ملک
او زموږ دپلرو داعمالو د هنداري څخه په دنیاکې منعکس شوي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

حرکت او وینښتوب

لمر ختلی او وړانګې یې له درونځې نه کوټې ته راپرې وتلي دي. یووړوکې ماشوم چې نوی له خوبه راپاڅیدلی په کټ کې ناست دی او د لمر پلوشو ته هر ساعت لاس وراچوی مګر هیڅ شی لاس ته نه ورځي اوموټې یې هماغسې تش پاتې کیږي دی پدې نه پوهیږي چې دا وړانګې زمایه سترګوکې ځای لري او هیڅا ته لاس نه ورکوي.
او ه! واړه اوکوچنیان څه عجیبه طایفه ده او څنګه شیانو پسې هڅه کوي. دوئ چې کله خپل ځان په هنداره کې ووینې هم لاس وراچوي او منګولې ورسره لګوي، دوئ ته خپل ځان هم پردی ښکاري او دخپل سرخولۍ هم دبل ګڼې که ښه فکر وکړو موږ هم لکه دوئ له خپل ځا ن سره په جګړه اخته یو او په همدغسې شیانو پسې هڅه کوو خودومره فرق شته چې دوئ ته خپل شی هم دبل ښکاري او موږ د نوروما ل هم خپل ګڼو، دوئ په ورنې کې کلک تړلې وي سره له دې لاس اوپښې خوزوي او خپل ځان خلاصوي مګر موږ بې تړلو هم هیڅ حرکت نه کوو او ځای په ځای پراته یو. هو! موږ او واړه دومره ډیر فرق نلرو که موږ هم لکه دوئ د خپل ځان او وطن لپاره څه کارنشو کولی یاواړه یو اویا ویده.
هو! خوب هم یوعجیب کیفیت دی. یوه شپه چې زه په درانه خوب ویده وم او تندې راباندې ډیره غلبه کړې وه نوما په لوی لوی سیندونه او ولې لیدلې اوهر ساعت به مې اوبه څښلې خوړیدم به نه اوتنده به مې نه ماتیدله، کله به مې په لویو ډنډو کې لمبل او کله به مې په لوی سیندکې غوټې وهلې، مګرله خوبه راپاڅیدم لاس مې هم لوند نه و او سخت تږی وم.
دویدو قومو نو ټول کارونه به البته همدغه شان وي چې هیڅ نتیجه به نلري، دوئ به ګمان کوي چې موږ کارکوو او ګرزو مګرپه حقیقت کې به ځای په ځای پراته وي او هیڅ به یې نه وي کړی.
خوبونه هم ټول یو راز نه دي ځنې خلک ویده دي او په خوب کې خبرې کوي، بعضې لا داسې هم وي چې له ځایه پاڅیږي او ګرزي مګر وینښ نه وي. دچا خوب ډیرزیات او درونډ وي چې په چیغو هم نه راوینښیږي او ځینې کسان په یوه نري ګنګوسي وینښ شي، نو وینښول که څه هم دوینښوونکی کاردی مګر دویدو حا ل پکې ډیر تاثیر لري همدغه سبب دی چې دیوه ځای شاعران ډیر ژر خپل قام وینښولی شي او دبل ځای شاعران دا افتخار نشي ګټلی او دشورنارې یې دهواپه امواجوکې بې فایدې ورکیږي.
وینښول هم ډیر اقسام لري سړی ټول خلک په یوشان نه وینښوي، کشرانو ته سړی نارې وهې اوښوروي یې مګرځینې کسان په چاپې کولو او کښیمنډلو بیداریږي. پدې عصر کې چې وینښتوب ترهرڅه ضروردی باید هیڅوک ویده پاتې نشي، هرڅوک که دخپلو خواخوږو په نارو نه وینښیږي نودښمنان یې دبرچوپه څوکو وینښوي، اوهسې یې نه پریږدي، نو باید وینښ شومګر داسې وینښ نه لکه واړه هلکان چې له یوه خوبه راپا څیدلي او په بل شان خوب کې پراته دي.
لاس اوپښې ښورول ضرورډي خوداسې نه چې سړی د وړانګو په نیولو خپل وخت تیرکړي، وړانګې هم سړی نیولی شي او پوره استفاده ورځینې کیږي مګر هله چې سړی پوره وینښ وي او دزړه سترګې یې هم غړولې وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوئيدل او جديت

لکه چې دباغ بوټي اونيالګي ورځ په ورځ لوئيږي او وده کوي همدغه شان انسانان هم د رشد او تکامل لورته روان دي، مګر هېڅوک دا مسير په سترګو نشي ليدی او هره شيبه يې په تفاوت نه پوهيږي، کله چې نباتات له مځکې نوي راجګ شي له خاوروسره برابروي او ښه لانه ليدل کيږي.
مګر څه موده وروسته ښايسته ډېرلوی شوي وي او ښه وده يې کړي وي، دا لويوالی يوځل نه پيښيږي بلکې له ابتدا څنې په يوه داسې تدريجي صورت جاري وي چې څوک يې هر ه ورځ فرق نشي محسوس کولی مګر هيڅوک ورځنې انکار هم نشي کولی، دنياهم له خپلو ټولو موجوداتو سره همدغه شان د ترقۍ په لور روانه ده که څه هم مونږ پکې پټې سترګې پراته يواو حرکت يې نه وينو دغه نشو و نما چه په کائناتو کې په طبيعي صورت جريان لري او هيڅوك يې مخه نشي نيولی کله کله دبعضې عواملو په اثرکې له طبيعي حاله وزي او تغير پکې پيښيږي.
هو! انسان دا اقتدار لري چې د طبيعت سيرد خپل تدبير په مرسته ګړندی کړي او پخپله روزنه او زيار يو باغ ډېر ژر سمسور کاندي دانسان جديت او فعاليت هم په حقيقت کې همدغه معنی لري چې دی له طبيعت سره يولاس شي اوخپل تاثير څرګند وښيي.
کله کله سړي پدې راز بحثونو کې له ځينو کسانو اوري چې په هر کارکې اعتدا ل ښه دی او ډېره بيړه ښه نه ده .
هو! اعتدا ل ښه دی اوپه هيڅ کار کې دومره بيړه نه ده په کار چې سړی پخوا له فکر کولو يوه کارته ملاوتړي او داسې منډې پکې ووهي چې په يوه شيبه کې ځان دومره ستومانه کړي چې بيا دوه ساعته ځای پرځای پروت وي او دحرکت نه وي مګر داسې هم بايد ونشي چې سړی اعتدا ل دځان لپاره پلمه کړي او ټول کارونه طبيعي جريان ته وسپاري.
وګورئ! اوسپنه يانور فلزات پس له ډيرو قرنو اوپيړيو ديوه مناسب حرارت اوطبيعي تحول په اثرکې داصلاحيت پيداکوي چې بعضې الات او اسبابونه ورځنې جوړشي، مګر کوم وخت چې صنا عتي فابريکو او دانسان لاس ته راورسيږي ډير ژر هر راز تحولات قبلوي او دانسان جديت او فعاليت ته ځان تسليموي.
نو دطبعيت سير هميشه پداسې طور جارې وي چې ليدل کيږي نه مګر دانسان دفعاليت اغيزه ښکاره اوڅرګند وي.
په هرځای او هر مملکت کې چې دجديت څرخونه په بيړه چليږي هلته په ټولو شعبوکې ښکاره پيشرفت ليدل کيږي او ورځ په ورځ په کارونوکې تفاوت محسوس کيږي نوبايد هر سړی دخپل جديت او فعاليت له مخې هر راز موانع لرې کړي او مخ وړاندې لاړشي، پدې لارکې که سړي ته هر څومره پيچومي مخې ته راشي بايد سترګې يې ورته سپينې نشي او اسانه يې وګڼي.
سړی که په يوه قوي زړه او د امکان په سترګه هرشي ته ګوري هغه ته ډېر موانع نه پيښيږي او څه شی يې مخه نشي نيولی، مګرهغه کسان چې ضعيف النفس دي هغوئ پخپله ځانته موانع پيداکوي او دومره اهيمت ورکوي چه داقدام تصورهم نشي کولی. ډېر خلک پيوازې دهمدې لامله چې يو کار ورځينې خراب نشي هيڅ کارته زړه نه ښه کوي اوله هرشي ځنې ډډه کوي، زما په خيا ل دغه راز ذهني موانع له ټولو موانعو ځنې ډېر تاثيرلري، څوک چې له خپل پيشرف سره مينه اوعلاقه لري هغه بايد دا رازفکرونه بيخي له ځانه لرې کړي او خپل هغه حرکت چې دده د نقصان اوتاوان موجب کيږي هم له سکونه ښه وګڼي.
سړی بايد په لوی لاس خپل ځان يابل ته ضرر ونه رسوي مګرله موهوم ضررځنې هم دومره ونه ډارشي چې هيڅ کارته لاس وړاندې نکړي او لاس ترزنې ناست وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

انسان ډیرو زیانو او تاوانو ځینې یوه ډیره قیمتي اومهمه فایده اخلي چې هغه تجربه ده، څوک چې دژوندون په حقیقي مفهوم پوهیدلی وي چې حیات بې له حرکت او جدیت ځینې بل شی نه دی او دا هم ورته معلومه وي چې ددنیا ټول ژوندي شیان دهمدغه ورزش په مرسته قوت او طاقت مومي هغه هیڅکله په ځای کښیناسته نه قبلوي.

وګورئ! کوچنیان او واړه دخاپوړو او ښخیدلو په ذریعه خپل غړي قوي کوي او په سکون نه راضي کیږي.

داځکه چې دحیات له قانونه خپل سرنه غړوي اوکه هر څومره پخپلو حرکاتو کې تکلیف ووینې اوهر ساعت پرمخه ولوییږي بیا راپاڅیږي اوپخپلو پښودریږي، دا ګرزیده او ښوریده دوئ خپل کارګنې او هیڅکله له خپلې موریا پلار ځینې پکې مرسته نه غواړي.

هرڅوک چې غواړې له خاورو ځینې خپل سر را هسک کړي او پورته شي یا په بل عبارت د بلې ورځې لپاره ځان قوي کړي هغه بایدله دغسې پرزېدلو او ولیدو و نه ډارشي او نه په دا راز واقعاتو چې دحیات په لاره کې هر چاته پیښیږي دومره متاثرشي چې له هرڅه لاس واخلي او په هسې کښیناستو راضي شي.

نواعتدا ل پسندي باید زمونږ دپیاوړو ملګرو دجدیت اوفعالیت سیر ورو نکړی شي او نه باید داحتیاط نوم په دوئ دومره اغیزه وکړي چې غړي یې بیخې سست شي او هیڅ ونکړي ځکه چې احتیاط دیته نه وایي چې سړی هیڅ نه کوي او نه اعتدا ل دغه شی دی لکه چې بعضې خلکو دخپلو داسې حرکاتو لپاره نوم کړی چې په سترګونه لیدل کیږي او نه یې چاته تاثیر معلومیږي.

کوم قومونه چې دترقۍ په لارکې له نورو ځینې وړاندې او دمخه دي که هغوئ داعتدا ل په نامه خپل سیرلږ څه وروکوي او په وقارو متانت د تکامل سیر قطع کوي ورته ښایی مګر یوداسې قام چې له نورو ځینې بیرته پاتې وي هغوئ بایدله منډو کار واخلي اوپه نورو پسې ځان ورسوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوره ژوندون

دغه شيې او ورځې چې زمانه او وخت بلل کيږي دنړۍ پرټولو موجوداتو باندې راځي اوتيريږي، مګر کوم تاثيرچې په حيواناتو کې کوي هغه دصحراپه کاڼو کې نشي کولی.
زمانه او وخت دباغ په ونواو بوټو خزان او بهار راولي چې بعضې بوټي وركوي او بعضې نوی پيداکوي، همدغه شان په حيوانانو کې زربښت اوځواني، قوت او ضعت پيښوي مګر دبيدياکاڼي که هر څومره وخت وربانديې تير شي هماغه شان وي، د پسرلی نسيم او د منې بادونه پکې هيڅ توپيرنه ښکاره کوي، نوويلی شو چې عصراو زما نه په ژوند يو شيانوکې تاثير کوي او ژوندون هم دزمانې تاثير قبلولو ته وايې.
هو! زمانه او عصر په ژونديو شيانو کې دهرشي داحساس په اندازه اغيزه او عمل کو ي او په هغه ځمکه کې ښايسته او ميوه داره بوټې زرغونوي چې هلته دحيات ماده او ژوندي ذرات موجود وي، په شنډه مځکه او وچ ډګر کې هيڅکله هغه تاثير نشي کولی چې په باغ اوبڼ کې يې کوي همدرانګه کوم تاثيرات چې زمانه او وخت دانسانانو په ډله او ټولګي کې لري هغه دغرو او رغوپه حيواناتوکې نلري، نوويلي شو چې انسان د زمانې له تاثيره نسبت ټولوموجوداتو ته زياته استفاده کوي او لکه څنګه چې زمان په ده کې تاثير او عمل کوي، دی هم په زمان کې عمل او اغيزه کوي، همدغه انسان دی چې دده په افعالو اواعمالو يو عصرله بل څنې بيليږي او دده په شاهکار يو قرن په بل باندې افتخار اوسرلويې کوي.
زمانه ځي او تيريږي مګر دانسان اعما ل او افعا ل له ځانه سره داسې نشي وړی چې دخلکو هيرشي او دچاله ياده واوزي، زمانه داکولی شي چې انسان له ځان سره ملګری کړي او له دې نړۍ څخه يې بوزي يا په بل عبارت دده وجود خاورې کړي، مګر دده ښه نوم او ښه عمل هيڅکله او په هيڅ شان نشي محوکولی.
ښايي چې بعضې کسانوته دښه عمل په نسبت دا سودا پيداشي چې مونږ ښه عمل څه شي ته وايو؟ او زمونږ مقصد پدې ټکي کې څه شی دی؟
ددې پوښتنې ځواب به همدومره لنډ او اسانه ښه وي: هرکارچې دنورو انسانانو په خير اوفايده تماميږي او خلکو ته يې فايده رسيږي هغه ښه عمل او ښه کارد ی.
زمونږ دا لنډ عبارت البته هر راز مادي او معنوي امورچې دبشريت په فايده باندې تما ميږي دښه عمل په نامه خلکوته معرفي کولی شي، همدغه ښه عمل دی چې دبشرپه تهذيب او تمدن کې لويه برخه لري چې بايد زمان اومکان وربانديې فخر اولويې وکړي.
دغه راز ښه عمل که هرڅوک پخپلو سوانحو کې لري هغه به اخرت کې هم دده په مخ کې لکه د جنت ښکلې او کلالی حوره ګرزي او دی به ورځنې خوند او حظ اخلي. زمونږ دا بحث دژوندون په شاو خوا کې دی اوهغه انسان وربانديې ستايو چې دغه راز ښه عملونه ورځنې پخپل عصر او زمانه کې وليدل شي. مونږ مخکې وويل چې ژوندون دزمانې تاثير قبلولوته وايي مګر داد حيواني او نباتي ژوندون تعريف دی چې دانساني ژوندون په نسبت نيمګړی او ناقص معلوميږي. مونږ هغه انسان په انساني ژوندون باندې ستايو چه هغه هم د زمانې عمل او تاثير قبلوي او هم پخپله په نورو شيانوکې اغيزه اوعمل کوي مونږ هيڅکله هغه قوم يا هغه ملت ژوندی نشو بللی چې زمان وربانديې راځي او تيريږي او دوئ پکې هيڅ نه کوي.
دغسې عمر يا شپې او ورځې خو په حيواناتو اوباغ و بڼ باندې هم تيريږي چې هغوئ ورځنې استفاده کوي او لوييږي مګر دغه لوئيده د دوئ کار اوعمل نه بلل کيږي ځکه چې دوئ يوازې دزمانې تاثير قبلوي او پخپله څه نه کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ غواړو چې انسان پداسې حيات او ژوندون وساتو چې له ده سره وړاو مناسب وي انسان بايد په ديناکې داسې ژوندون وکړي چې دنورو په ژوندون کې هم برخه واخلي او خپل قرن ژوندی کړي.
ددنيا لوی مصلحين او لارښوونکي، لوړ او نوموړي فيلسوفان چې دبشريت کاروان يې دجهالت په توره شپه کې يې په سمه لار روان کړی دی او د جهالت په توره شپه کې يې لکه داسمان ځليدونکي ستوري هرچاته لوری او لودن ښودلی دی چې دبشر دمادي اومعنوي حيات ددوئ مرهون دی او تراوسه پورې ددوئ په نامه په دنياکې ژوندي دي همدوئ د انساني ژوندون مثالونه اوښې ښې نمونې دي چې په لوړ اوتام حيات ستايل کيږي.
دا راز حيات نه دزماني سيلاب وړلی شي او نه يې قرمونه او عصرونه په اثرو باندې خاورې اړولی شي، دا راز ژوندون دومره قدر او قيمت لري چې زمان او مکان وربانديې وياړي او د مځکې پله په همدغسې کسانو باندې درنه او سنګينه ده چې پرښتې ورته دلمر اوسپوږمۍ ډيوه په لاس ولاړې دي او نندراه يې کوي.
موږ غواړو چې انسان خپله اندازه اوخپل استعداد په نظرکې ونيسي اوځانته هغسې ژوندون غوره کړي يعني هيڅکله په يو داسې ټيټ او ناوړه حيات چې حيوانات او نباتات يې هم لري راضي نشي.
حيات او ژوندون ځانته مدارج او مراتب لري چې موږيې دلته په نباتي، حيواني اونساني ژوندون ستايو چې نباتي حيات بې شعوره او حيواني حيات ته شعوري ژوندون ويل کيږي. هرکله چې انسان له شعوره ورتير دعقل او فکر خاوند هم دی بايد د ده حيات او ژوندون هم لکه فانوس دعلم او پوهې په رڼا ښايسته او روښانه وي چې دزمانې په حا ل تاثيروکړی شي او تياره يې په رڼا بدله کړي، همدغه حيات چې هم دزمانې تاثير قبلوي او هم پخپله په زمانه کې تاثير کول دي کامل اوپوره حيات بلل کيږي چې دانسان لپاره مناسب دی. که موږ غور وکړو دمځکې دنورو موجوداتو ژوندون هم په حقيقت کې دانسان په حيات پورې تړلی دی که دانسان حياتي فعاليتونه نه وي، دحيات او ژوندون ماده به دمځکې له مخه که بيخي ورکه نشي نو دومره خوبه کمه شي چې له دې وخت سره هيڅ نسبت پيدانکړي، نوانسان بايدلکه لمر يو با حرارته او روښانه ژوندون ولري چې دده په تاثير دمځکې دمخ ټول شيان وروز ل شي او وده وکړي.
هو! انسان بايدلکه لمر داسې وي چې دده په تلو د مځکې نيمه کره د غم او ماتم توړکالي واغوندي او هر څوک دده تک له دنيا ځنې پوره حس کړي.

د ژوند مقصد

هرسړی چې هرڅه غواړي يا له هر شي سره مينه لري، هماغه شی د ده مقصد او مطلب ياپه بله ژبه خواهش او ارزو بلل کيږي، هغه مين او عاشق چې خپلې معشرقې ته رسيدلی او خپله محبوبه يې په داسې خوشحالۍ په غيږکې نيولې ده چې بې شرابو مست او مدهوش دی يا هغه څوک چې شپه او ورځ يې دشهرت دګټلو او اعتبار پيداکو لولپاره يوه کړی او لوړې رتبې ته رسيدلی دی، همدارنګه هغه دعلم او عرفان دډيوې پتنګ چې دجهالت په توره شپه يې ځان دمعرفت رڼا ته رسولی دی او له هر چا ځنې خپل ځان مسعود ګڼي داټول په حقيقت کې بې له دېنه چې خپل مقصدته رسيدلي دي بل مفهوم نلري.
نو ددنيا هره خوشحالۍ يوه ګرانه اوقيمتي مرغلره ده چې دمقصد په لمن کې موندل کيږي.
دنيا په حقيقت کې يو نندارتون دی چې انسان ته هر راز ښکلي او ښايسته شيان ورښيي چې هرڅوک له خپل ذوق او خواهش سره سم يوه شي پسې هڅه وکړي او ځان وروسوي، بلکې انسان لاځه چې حيوانات او د هوامرغان يې هم هسې نه دي پرې ايښي بورا يې دګل په ګلاليو پاڼو مين کړی او دپتنګ په زړه کې يې دشمع دمحبت ډيوه بله کړيده

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو چې سړی خپلې سترګې نبې وغړوي او هرطرف ته نبه په ځیر ځیر وګوري هرشی او هرڅه دخپل مطلب او مقصد لپاره زیار باسي او په هر شواخون چې وي ځان وررسوی نوبیا ویلی شو چې ژوندون په حقیقت کې د خپل مقصد لپاره حرکت او جدیت دی. خوشحالی یا سعادت هم د مقصد په رسیدلو یا دمقصد دپاره په زیار ایستلو کې دی بلکې هغه کسان چې خپل مقصد ته لانه دي رسیدلي او په لاره کې دي دهغوئ خوشحالتیا لا یو بل شان کیف لري چې په کامیابی کې نه پیداکیږي.

مونږ مخکې وویل چې ژوندون هغه حرکت دی چې دخپل مقصد او مطلب لپاره وي ځکه چې هر حرکت او ژوندون سند او دلیل نشي کیدی، هغه ګټه چې څوک یې له غره ورغړوي اوپه ډیره بیره مخ ښکته راځي یا هغه خزان وهلی پاڼه چې د مني بادیې له ونې بیله کړي او یوه خوا بله خوا یې وړي دا هم حرکت دی خو ژوندون ورته نه ویل کیږي، همدارنګه موټر، بایسکل، طیاره او داسې نورچې دبل مقصد لپاره په حرکت کې دي او پخپله کوم مقصد نلري ژوندي نه بلل کیږي.

موږ دلته په مطلق حرکت کې بحث نه کوو اونه مطلق حیات زمونږ دبحث موضوع ده، زموږ غرض انساني ژوندون او انساني حرکت دی چې عالي یا حقیقي حیات ورته ویل کیږي.

نو هرانسان چې په هغه کې دغه راز حرکت نه وي هغه ژوندوی نه بلل کیږي مګرپه حیواني ژوندون ورته قایلیدی شو. دانسان حرکت دحقیقي ژوندون نبه نه ده هغه انسان چې ګوزنږ و هلی دی او شپه او ورځ په حرکت دی یاد سړو له لاسه او دچا له ډاره لکه پاڼه رپیږي داهم حرکت دی خو دمقصدد پاره نه، همدارنګه هغه څوک چې پټې سترګې پروت دی او په ویدو یوه خوا بله خوا لاس اچوي یا ډډه په ډډه اوړي را اوړي دا هم حرکت دی مګرداسې ناقص حرکات دحقیقي او انساني ژوندون دلیل نشي کیدی مونږ هغه انسان ته په حقیقي ژوندون قایلیدلی شو چې په خلاصو سترګو پخپله اراده اومینه دخپل مقصد، خپل ملت او خپل وطن لپاره کار او حرکت کوي او که داسې نه وي نو ددغسې کسانو مرګ او ژوند څه فرق نلري ځکه چې د دغسې کسانو حیات او ژوندون بې له خوراکه بله هیڅ نتیجه نلري، او په دې هرڅوک پوهیږي چې ژوندون ددې د پاره نه دی چه سړی یې یوازې په خوب او خوراك تیر کړي او تش د ژوندون په نامه خوشحا ل وي ځکه چې دا راز ژوندون دحیواناتو په برخه رسیدلی دی چې باید انسان هیڅکله وربانديې خوشحاله نشي.

زموږ له دې تیربحث ځنې به داڅرګنده شوی وي چې زموږ مقصد په دې ویناکې دحقیقي اوانساني ژوندون تعریف او ښودنه ده چې دهر چا ورته پام شي اوپیدایې کړي نو بیا د نتیجې په ډول وایو چې حقیقي یا انساني ژوندون هغه حرکت دی چې دخپل مقصد لپاره وي او هرڅومره چې دسړي مقصد لوړ اوښه وي هغومره یې ژوندون هم ښه او د ستایلو وړ وي.

که دیو سړي مقصد له خپل شخصي مفاد ځنې لوړاو پورته وي یعنې یوازې دخپل ځان په غم نه وي اخته او د اجتماعي سعادت لپاره هم زیار باسې البته ددې سړي ژوندون او حیات ډیرقدر اوقیمت لري چې باید هرڅوک یې وستایي او وربانديې خوشحاله وي ځکه چې حیات دمقصد حاصلو لو وسیله ده او قیمت هم دمقصد په اعتبار ټاکل کیږي مګر دا هم باید ووایو چې لوړاو ښه مقصد هرڅوک دځان لپاره نشي ټاکلی اونه د هر چا سترګې وربانديې نښلي، ځکه چې هرڅوک دخپلې پوهې او خپل فکر په اندازه یوشی خوښوي چې هغه یې مقصد بلل کیږي نوهر څومره چې دیوه سړي تعلیم لوړ وي او تربیه یې ښه وي او په هره اندازه چې د چابصیرت او بصارت زیات وي هماغومره یې مقصد هم ښه اوعالي وي نو مونږ هیڅکله له یوه داسې سړي چې هغه دانفرادي حیات له دایرې ځنې دباندې نه وي وتلی او داجتماعي حیات تصورهم نشي کولی دا امید نشوکولی چې هغه دې یو اجتماعي مقصد ولري اودهغه مقصد لپاره دې زیار وباسي نو زموږ د پوهانو او لیکوالو دا وظیفه د ه چې خلکو ته لوړ اوعالي مقاصد وروښیي اوله اجتماعي حیات سره یې اشنا کړي یعنې دلوړو مقاصدو محاسن او ښیګڼې ورته پوره ښکاره کړي چې هرڅوک په ډیره مینه او محبت دیوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښه اولوړ مقصد په لور روان شي او دومره شوق ورسره ولري چې هیڅکله ستړی او ستومانه نشي اونه یې هیڅ راز تکلیف او زحمت مخه ونیولی شي.

هو! ډیوهانو په برخه له اولي ورځې همدغه وظیفه رسیدلې ده چې دخلکو له سترګو د جهالت پردې لرې کړي او له درانه خوبه یې را جك کاندي چه هر څوك د خپل حیات او ژونددپاره حرکت وکړي اوله دغو شپو او ورځو چې په هرچاباندې تیریږي استفاده وکړي ځکه چې زمانه او وخت په حقیقت کې لکه یو بحر داسې دی چې هر څوک ورځنې دخپل مقصد په اندازه استفاده وکړي څوک ورځنې ښایسته اوقیمتي مرغلرې راوړی او څوک پکې یوازې کبان نیسي بعضې لا داسې هم وي چې بې له اوبو څښلو نوره استفاده نه کوي.

موږ باید د زماني له دریابه پوره استفاده وکړو او په قیمتي مرغلرو پسې لاس وګرزوو.

زموږ ښاغلي اوپوه ادیبان بایدلکه ډیښتو اوپښتونولی حامي خوشحالخان ختټک خلکو ته دسعې جدوجهد درس پدې ډول ورکړي.

کــــه غــــوټې پســــې وهــــي پــــه لاس بــــه درشــــي
چــــا وې داچــــې پــــه دریــــاب کــــې ګوهرنشــــته

دا راز صحیح افکار که د چاپه مغزوکې ځای ونیسي او یقین پیداکړي چې په سعیه او کوشش، جدو جهد هر راز مطلب حاصلیږي اوسړی پخپل زیار و زحمت له وخت او زماني ځنې هرډول مادي او معنوي استفاده کولی شي هغه هیڅکله محروم نه پاتې کیږي او هرو مرو دزماني له ډک دریابه خپل مقصد او د مراد ګوهر لاس ته راوستلی شي.

ګڼل

شپه ده او داسمان ځلیدونکي ستوري درګرده سترګکونه وهي زه پورته پاس په اسمان کې د سپوږمۍ او ستورو نندارہ کوم یو بل هلک چې دیوه لوی ډنډ په غاړه ناست دی هماغه سپوږمۍ او ریږدیدونکي ستوري په رڼو او بوکې ډیرښکته دمځکې په تل کېويني. وګورئ! دانسانانو نظر څومره توپیرلري چې یوشی په یوه وخت کې څوک پاس پخپل سرویني او څوک یې تیټ په مځکه کې مومي همدغه یوه رڼا ده چې هم پورته په شنه اسمان کې او هم ښکته په مځکه کې ترسترګو کیږي. نه همدغه یوشین ډنډ دی چې هم پاس په سر ولاړ دی او هم تریښو لاندې لیدل کیږي، مګر که سړی لږ څه د شپږو جهاتو او خواو له قیده ځان خلا ص کړي او دخپلو اعتباراتو له دایرې ځنې بهرشي نوبیا دحقیقت په لویه اولایتناهي فضاکې لوړی او لودن ورکوي او خپل ځان هم ورځنې ورکیږي.

نو انسان په حقیقت کې تل دخپل اعتبار او ګمان په نړی کې ژوند کوي او هر څه په هغه جامه کې ويني چې دی یې وراغوندي.

هو! ددنیا ټیټوالی اوپورته والی زموږ سترګو او اعتبار پیداکړیدی او داسره اوشنه رنګونه زموږ د دوو سترګو مولودګڼل کیږي که زموږ اعتبار او ګڼل څه قیمت ونلري سره اوسپین زیړ او ګلیټ څه توپیر نلري.

موږته خپل ګمان بعضې واړه شیان غټوي او بعضې غټ شیان راته واړه ښکاره کوي، د هرکار ګرانتیا او اسانتیا زمونږپه لاس کې ده او دهرشي قیمت او اهیمت زموږ په اعتبار او ګڼلو پورې اړه لري.

همدغه زمونږ ګڼل او اعتبار په هر څه کې تاثیر کوي او په دنیا کې نوي دودونه او ذهنیتونه پیداکوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدغه شی دی چې کله انسان له یوموهوم شکل ځنې ویروي اوکله یې دتوپ خولې ته د حملې لپاره تیاروي، دانسان ګمان او اعتبار یوداسې طلسم دی چې که دی یې پخپله مات نکړي هیڅوک یې نشي ماتولی.
نوهرقام او هرملت ترهغه وخته لوړاوغښتلی وی چې پخپل ځان ویسا او اعتماد لري او هرکله چې خپل ځان ضعیف وګڼې نوبیایې هیڅکله پښې نه ټینګیږي اونه دسیالۍ په میدان کې پخپلو پښودریدلی شي.
همدغه سبب دی چې نن دهرملت یوه او پیاوړی واکدارن خپل ملت ته دغرورملي او اعتماد بنفس درس ورکوي او په دغه راز تلقیناتو یکې یو قوي زړه پیداکوي چې بعضې ور ځنې په خودۍ باندې تعبیر کوي او دملتو په لوړوالي او ارتقا کې زښت ډیرتاثیر اواغیزه لري او اجتماعي پوهان یې خورا ډیرستایي ځکه چې حقیقت تریوې اندازې زموږ داعتبار اونظر په واک دی او لوړوالی یا ټیټوالی هم زموږ په لیدو پورې اړه لري.
هو! همدغه انسان دی چې کله حقایق باطلوي او کله دخپل لاس په بتانو خپل ځان غولوي، همدغه انسان دی چې کله سومنات ماتوي او کله یې پخپله جوړوي، همدغه انسان دی چې کله ددین او شریعت له دایرې اوزي اوکله دعرف او عادت په لومه کې داسې نښلي چې هیڅکله ځان نشي خلاصولی.
هو! انسان کله دلاس غوټه په خوله خلاصوي او اسانه کارځانته ګرانوي. کله ډیر مشکل اوګران کارونه اسان شمیري او دخپل ګمان په مرسته یې په اسانه سرته رسوي، نوویلی شو چې دانسان خپل ګمان دده په حق کې منلی او صحیح حقیقت دی او که یوځل پخپل ګمان بدګمان شو نو بیاپه هیڅ ځای کې حقیقت نشي پیدا کولی او پخپل وجود هم نه قایلیږي.
نو څومره به ښه وي چې زموږ اوستاسې ګمانونه ښه وي.

زړه او سترګې

کله یوشی په سترګو کې ښه ښکاره شي او په زړه کې ځای ونیسي اوکله زړه یوشی سترګو ته ښه ښکاره کوي. دسترګوکارله ښایست سره دی او د زړه له مینې او محبت سره، کله مینه دښایست په اثرکې پیداشي اوکله دمینې په سبب سړي ته یوشي ښایسته اوګلالی ښکاري. بعضې خلک دي چې زړه یې په سترګو کې دی او بعضې په زړه کې سترګې لري، ډیرځله دسرسترګې غولیږي او لکه ورکی هلک په یوه ښایسته مارخپل زړه بایلی لکه د هوامرغه شنه پټې ته رابښکته کیږي او د څو دانو لپاره ځان په لومه کې نښلوي مګر دزړه سترګې په داسې شیانو نه غولیږي اوهرشي کې دنقص او مفاد ډیر واړه ذراتویني، یوازې ظاهري ښکلیتوب او داسې ګلالیتوب نه خوښوي چې عاقبت او نتیجه یې ښه نه وي دغه دسرسترګې چې دلمر او سپوږمۍ په رڼاکې یوشی او بل شی ویني هرڅوک لري، مګر ډیر لږ خلک دي چې دزړه په سترګو څه شی لیدلی شي ځکه چې داسترګې د علم او عرفان رڼا غواړي او بې له دغې رڼاهیڅ نه ویني او ورباندې تورتم وي. کله کله سره د علم له رڼا هم داسترګې څه نه ویني ځکه چې بعضې داسې پردې ورباندې پرتې وي چې بې د هغو له پریکولو هیڅ کارورځنې نه اخیستل کیږي، داپردې زیاتره د تقلید په سبب پیداشویدي. یا د اوهامو او خرافاتو ګرداو غبارپیداکړی وي چې علم یې هم علاج نشي کولی.
داسترګې دانسان هغه پټ استعداددی چې په مختلفو نومونو لکه عقل، بصیرت، فکر اوداسې نور ورځنې تعبیر کیږي.
اوانسان ورباندې له نورو حیواناتو پیژندل کیږي، انسان باید ارومرو خپلې دغه سترګې وغړوي، اوکار ورځنې واخلي.
سترګې پټول چې دپښتنو په محاوره کې لوی عیب دی هغه دهمدغو سترګو پټول او حقیقت ته نه کتل دي.کوم ضعف یا عیب که په دغو سترګو کې وي هغه باید حتماً اصلاح شي ځکه چې ترهرڅه دمخه دغه علاج ضرور اولازم دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که داسترګې روغې نه وي دعلم رڼا هیڅ اوبې فایدې ده لکه چې یوه وړانده ته دلمر پلوشې هېڅ دي. څوک چې داسترګې نلري هغه لکه ښاپیرک دعلم له رڼا تښتي او ځان ورنه پټوي یالکه هغه بوټی چې دلمر رڼا وربانديږ بده ګلېږي او په سیوري کې ښه وده کوي دی هم په تورتم اوتیاره کې خوښ او خوشحاله وي.

چاچې دزړه له سترګو کار اخیستي او په همدغه نظربې دنیاته کتلي هغوئ ددنیا په صحنه کې ډېرشیان لیدلي اوهرڅه یې پخپله لمن کې راغونډ کړي دي ځکه چې د دې سترګو مخه هیڅ شی نشي نیولی او تر ډېرو لرې ځایو پورې رسیږي که انسان له دې سترګو کاړواخلي او داسترګې وروزي نو خپل وړاندې وروسته حا ل وما ل تریوې اندازې ویني اوخپل ښه او بد ترهغه حده چې دبشر لاس رسیږي سنجولی شي.

څوک چې داسترګې لري هغه له هغو شیانو چې موږ ته عادي معلومیږي ښه لوړمطالب معلومولی شي او دیوې منې له لویدلو ځنې دمځکې قوه جاذبه معلوموي، دداسې کسانو په نظرکې دونې یوه شنه پاڼه دمعرفت دفتر او کتاب وي چې ډېر حقایق پکې ویني اوښه نتایج ورځنې اخلي.

زه دې پېژنم

که ته سل ځله ځان راته په بل څیر وښیې اوخپله جامه بدله کړې زه دې پېژنم اوپخپل زړه کې ستا حقیقت ته په ځیر ځیرګورم. ستا خوښه چې ځان هرڅنګه ښکاره کوې او پخپل ظاهري وضعیت کې هرڅه تغیر کوې مګرپدې پوه شه چې نه به دچا په ادارک او بصیرت پرده وغوړوې او نه به خپل حقیقت بدل کړې.

لکه چې یو مین خپله لیلیٰ په لوی ټولګي کې پیژني یا لکه یو حقیقت لیدونکی چې ریا کار زاهد ترسپین څادر لاندې ویني چې داڅوک دی اوڅه کوي، همدغه شان ته هم هیڅکله نه پټیږې او زه دې پیژنم.

ته پخپله چالاکۍ خپل ځان بل راز ښکاره کوې او زه هم ستا په مخکې څه نه وایم مګر په زړه کې پوهیږم چې ته څوک یې؟ ته پدې پوه شه چه ښه لباس، ښه وینا، ښه شهرت، عزت او اعتبار همدارنګه یو هسک او جګ مقام ته ختل هیڅکله دسړي معنوي معیار نشي لوړولی که څه هم دځینو په نظرکې لوړ ښکاري، ته پدې پوه شه چې که خلک ستاله ظاهري حاله متاثر کیږي او تا بیموجبه ستایي داستاینه تاته هیڅ فایده نشي رسولی اونه ستا په حقیقت کې څه تغیر او تحول پینبوي.

هو! که یې سل ځله څوک لعل لعل بولي په ستایلو به لعل نشي کوټې لال

لکه چه یو غمجن سړی پخپله مصنوعي خوشحالۍ ځان نشي خوشحالوی همدغه شان ټول ظواهر د حقیقت په تبدیل کې بې دخله اوبې تاثیره دي.

یوټیټ سړی که دغره سر او جګ ځای ته وخیژي هغه ته هرڅه ټیټ ښکاري مګردی هم ټیټ وي او په حقیقت کې هیڅ نه وي لوړ شوی.

نو دا راز لوړوالی بې له دېنه چې د سړي په نظرکې نورټیټ ښکاره کړي او غروپیداکړي بله فایده نلري.

هو! دا راز لوړوالی سړی له نوروخلکو ځنې لرې کوي او لوبوي یې نه!

(c) ketabton.com: The Digital Library

حقیقت

لکه چې کله کله سړي ته خپله واهمه په توره شپه کې بعضې ډارونکي شان پیداکوي چې هغه یوازې دده په سترګوکې ځای لري اوبل څوک یې نه ویني، دښمنان او معاندین هم بعضې داسې عیبونه دسړي په شان کې ویني چې نورخلک یې نشي لیدلی او یوازې دهمدوئ تخیل پیداکړی وي، نولکه چې عشق او محبت زموږ سترګې داسې تړي چې دخپل محبوب معائب له محاسنو څنې نشوبیلولی، حسد او عناد هم زموږ او د حقیقت ترمنځ حایل کیږي او لکه دجهل حجاب ډیر حقایق له موږ څنې پټوي یایې په بل رنګ ښکاره کوي.

نونه هغه ستاینه حقیقت لري چې مجنون یې دلیلی دسپي کوي او نه هغه عیب چې دښمنان یې په سړي پسې تړي.

نو تر څو چې موږ خپل ځان دعشق او محبت له پنجو او دعناد او حسد له منګلو خلاص نکړو څنګه به حقیقت ته ورسیږو او په څه شان به دحقیقت په شاوخوا کې ازاد فکر وکړی شو؟

نو اورمرو به یا دعشق او محبت لامله د یوه شي په حق کې خوشبین یو اوښه ګمان به ورباندې کوو یا به دنفرت له کبله بدبین یو چې هیڅکله به محاسن نشولیدلی اوهرشي ته به دبد ګمانۍ په سترګه ګورو. په دغه دواړو حالو کې به موږ ته خپل ګمان حقیقت ښکاري مګرله حقیقت نه به ډیر لرې یو.

زما په ګمان څنې کسان ډیرزیات غولیدلي دي چې دخپلو عیبو په پلټنه کې خپل دښمنان په حقه ګڼي او داګمان یې کړی چې دښمن لکه ائینه دسړي عیب په رښتیاني صورت سړي ته ورښیي څکه چې حسد او عناد اورمرو ددښمنانو ذوق او ذایقه دومره خرابوي چې انګبین ورته سکنجبین ښکاره شي لکه چې شیدوایي:

ګـلـه مـن یـم لـه حاسـده ښـه متـاع کانـدي کاسـده
انګبـیـن سـکنجبین کـا پـه مـزه یـې تریـوجبین کـا

نوکه موږ خپل عیب ددښمن په ذوق پیژنو او د حاسدانو ذایقې ته اعتبار ورکوو، ودې شي چې خپل خواږه تروه وګڼو او ددې په ځای چې ځان اصلاح کړو له ښوځنې بدوته واوړو، نوبیابه هم حقیقت ته نه یو رسیدلي او غلیدلي به یو.

هرکله که له دغو شیانو مجرد شو او دخپلو احساساتو او اعباراتو له دایرې بهر شو مګر پدې شرط چې دهمدغې بې اعتبارۍ په نړۍ کې پاتې نشو او لوړ مقام پیداکړو یعنې مایوس نه شو او لا په حقیقت پسې وګرزو ښایي چې هغه وخت موسترګې پخې وي او حقیقت ومومو.

نو زموږ او دحقیقت ترمنځ ډیره لاره ده او هغه وخت وررسیږو چې دجهل له تورتمه و اوزو او د کورکورانه تقلید بوتان مات کړو اوله خپلو هغو نفسي کیفیاتو څنې هم ځان خلاص کړو چه بعضې شیان موږ ته ښایسته کوي یا یې بد راته ښکاره وي.اوبرسیره پدې دومره تجربه هم حاصله کړو چې رښتیانۍ او غولوونکي رڼا وپیژنو او پدې پوه شو چې داسمان دغه رڼه ستوري یالمر اوسپوږمۍ ولیدونکي او پریوتونکي دي او یو ه بله رڼا شته چې هغه دزړه په سترګو لیدل کیږي او داتول شیان دهماغې رڼا په اثرکې پیداشویدي، نو حقیقت لکه یوغمی ترلوړو غرولاندې نه دی اونه لکه دحیات اوبه په تورتم کې ځای لري چې مونږ یې په هیڅ شان ونه لیدلی شو.

بلکه دحقیقت رڼا دومره ځلانده ده چې بعضې نورشیان هم ځلیدونکي ښکاره کوي او موږ لکه چې دسپوږمۍ په شپه دسحر او سپوږمۍ رڼانشو بیلولی همدغه شان دحقیقت درڼا امتیاز هم نشوکولی که څه هم له هرې خوایې په موږ احاطه کړې او مونږ یې په غیرکې نیولي یو نو موږ هر وخت دحقیقت په رڼاکې یو او هر وخت له خپل فکراو بصیرت سر ه سم یوشي دحقیقت مثل او نظیر یاعین حقیقت ګڼو لکه یو مین چې کله دغره زرکه او کله دباغ سروه دخپلې معشوقې نظیر ګڼي او دهوسۍ سترګې دلیلیٰ سترګې بولي، او ډیر ځله لا خپله معشوقه هم په دغه راز نومونو ستایي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوله حقیقته په لوی لاس ځان لرې کوي. انسان ته خدای دا استعداد ورکړی چې په حقیقت پسې د دهر له حلقې او دجامعې او محیط له غولي واوزي ترڅوچې حقیقت پیداکړي او یوه ملت ته دهدایت رڼا شي.

دمحبت رڼا

سړی چې دمحبت رانجه په سترګوپورې کړي هغه بیا هرشی په یوه ښه رڼاکې ویني او دهر شي ښه ډېره ګوري هو! دا راز خلک هیڅ شي ته دتنقید په سترګه نشي کتلی اونه د اعتراض او عیب لټولو افکار ورته پاتې کیږي.
څوک چې دمحبت تراغیزې لاندې راشي هغه لکه بلبل او بورا دګل په یوه پاڼه خوښ او خوشحا ل وي او ټول باغ په همدغه یوه پاڼه کې ویني، هغه هیڅکله د خزان تصور نشي کولی او نه ورته دنیا بې وفا معلومیږي. مینه او محبت هروخت سړي ته د خوشبینې الهام کوي او ښه ښه ګمانونه ورته پیداکوي، محبت سړی ړوند او ګنګ کړي چې په سترګو عیب لیدلی اوپه خوله یې ویلی نشي، ځکه چې دهغه زړه لکه یوه پاکه مرغۍ په یوه داسې فضاکې طیران کوي چې هلته دبدګمانۍ ګرد او غبار هیڅ نه لیدل کیږي، دمحبت خاوندان هیڅکله لکه منطقیان د چا د دلایلو منطقي ضعف ته نه ملتفت کیږي او نه دچا وینا ورته دسیاست او منافقت له مخې معلومیږي.
هغه هره خبره رښتیا او صدق ګڼي اوپه هیچاکې دغدر، خیانت او فریب علامې نشي لیدلی، مینه ناک خلک هیڅکله لکه فلاسفه دعیب او نقصان ذرات په کائناتو کې نه ویني، لکه هغوئ چې دمحبت اوعشق نازک او خوندور کیفیتونه لکه یومین او عاشق نشي حس کولی اوعشق ته مرض یا جنون وایي.
دمحبت لرونکی لکه یو صوفي دمینې په رڼاکې حقیقت ته رسیدلی وي او نورخلک د خپلواو هامو او ګمانو نو په ګرد او غبار کې ورک وي.
که مور له چاسره مینه او محبت لرو هرومرو به دهغه په حق کې خوشبین یو او لکه پتنګ چې هیڅکله دشمعې حرارت اوسوزیده نشي حس کولی، مور به هم دخپل محبوب په شاو خواکې هیڅ عیب نشولیدلی مګرڅوک چې دخپلو دوستانو په حا ل کې لکه یو مفتش داسې غوراو تعمق کوي او دهغوئ دملامتۍ لپاره قراین لټوي هغه که څه هم کله کله حقیقت ته رسیږي ډیرځله به پخپل اجتهاد کې سهوه کیږي او ددې لامله چې په سلو کې یو ځل حقیقت ته رسیدلی دی هروخت به خپل فکر صحیح او صایب ګڼي.

شعر او ادب

چپه چپې او قراره قراري ده، د سپوږمۍ په سپینه رڼا د مځکې مخ ښایسته اوروښانه دی. هیڅ طرف زوږ او زوګ نشته او دشپې اوله شومه ده. یو ژور لښتی چې په شنه ګیاه پټ او پوښلی دی له اوبونه ډک اوغلی روان دی سړی چې داوضعیت ګوري ګمان کوي چې دا اوبه بې شعوره نه دي چې په عزم او اراده کوم طرف ته ځي.
زه هم په همدغه ګمان ورپسې روان شوم اوتلم، څه شیبه وروسته ګورم چې په یوه شنه باغ کې ګرزم او قدم وهم، پدې باغ کې هر راز بوټي ولاړ دي او دا او به چې له ډیرې مودې را ایسې دې باغ ته راغلې دي د دې باغ په شنو پاڼو، خوږو میوو، ښایسته ګلانو کې یې حلول کړی داشین بڼ او تازه چمن یې دانسانانو او د هوا د مرغانو د پاره سمسور کړی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا اوبه کله دتاک په زګوکې ننوتلي او ډېر خلک یې پخپل خوند مست کړي او دډېرو نشه یې دبنګوپه پاڼو زیاته کړیده په یوه بوټي کې یې ځان لکه عسل خوږ کړی او په بل کې یې د سرکې تریوالی پیداکړی دی.
دا اوبه برسیره پدې چې ددې میوو او ګلانو دوجود سبب ګرزیدلی دی په عمران او ابادۍ کې یې هم زیاته برخه اخیستی، ددې باغ دیوا ل او ګرد چاپیر سرایونه یې سرته رسولي دي، دې او بو یوازې دمځکې په منځ تردد نه دی کړی، کله یې چې په زړه کې د همدردی حرارت پیداشوی د او قیانوس له دریابه راجګې شوي او په وچو میرو یې درحمت څاڅکي ورولي دي، اوکله د ګل له پاڼو هواته هسکې شوې دي.
همدغه اوبه دي(دنوعیت په لحاظ) چې کله ږلۍ ورځنې جوړه شوېده او کله شبنم شویدي، همدغه او به دي چې د ډېروخلکو تنده یې ماته کړې او له مرګه یې نجات ورکړی دی او کله یې لوی لوی فرعونان غرق کړیدي.
هو! پدې او بوکې هر راز صلاحیت شته چې کله په تیغ کې ځای نیسي او د توري آب په ځای کوي او کله دګل په پاڼو (بنایسته جامه) کې ننوزي دحسن او جما ل مظاهره کوي، ځینې وخت لا دصدف زړه کې ځان تربیه کړی او دجوهري په دکان کې دتجارت بازار تودوي، ښه فکر وکړئ! په دنیاکې بل شی هم شته چې داټول کارونه ورځنې واخیستل شي؟ هو! شعر او ادب.

شاعر او عالم

دوه شیه دي چې یوه ته شعر اوبل ته حکمت یا علم وایي، یوپه عقلي استدلال او منطقي قیاس دحق او حقیقت اثبات کوي، بل په تخیلي دلایلو اوسحري کیف سړی حقیقت ته رسوي، شعر دعشق او مینې رڼا په زړونو کې پیداکوي او علم وحکمت دعقل په نور ذهنونه روښانه کوي، دا دوه شیه که څه هم دخپل تعریف په لحاظ سره بیل او جلادي، مګر لکه اوبه او هوا کله کله یو په بل باندې بدلیږي او دا دواړه زموږ دحیات لپاره ضرور دي.
نوکیدی شي چې شعر حکمت او حکمت شعرشي، لکه چې زموږ اسماني کتاب هم له ځینو اشعارو په حکمت سره تعبیر کړې او په همدغه سبب زموږ ډېر مشا هیر هم د شعرا په تذکره کې راغلي او هم دعلم او عرفان بیرغ ځکوونکي دي، نوهغه څه چې د شاعر له خولې اوریدل کیږي هغه هم حق او حکمت وي مګر دزړه له سوزه سره لکه چې علامه اقبا ل وایي:

حـق اګرسـوزی نـدارد حکمـت اسـت شـعر میګـردد چوسـوزازدل ګرفـت

نودا باید ومنوچې شعر او حکمت کله لکه دسپوږمۍ اوسحر رڼا چې په یوه افق کې جمع کیږي دا دواړه هم په یوه ذهن او دماغ کې یوځای کیږي چې یو بیان هم شعر اوهم حکمت ګڼل کیږي او یوسړی هم شاعر او هم عالم یا حکیم کیدی شي. مګر له دې خبرې هم باید سترګې پټې نکړو چې شعري تعبیر اوعلمي تعبیر ډېر فرق سره لري، علمي تعبیرله هرې خواپه حق او حقیقت احاطه کړې وي او دقیق نکات هم ورځینې نه وي پاتې، مګر شعري تعبیر اوقافیې په محدوده دایره کې حقیقت ته یو اشارت کړې وي خو دا اشارت لکه د معشوقو سترګک دومره پرکیف او جذاب وي چې له یو ه علمي کنفرانس ځنې عمیق او بادوامه تاثیر لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

علم او حکمت دحقيقت له مخه ټول لباسونه لرې کوي او پخپله تشريح او تجزيه ديوې موضوع عروق اوشرائين اوټول فقرات ښکاره کوي مګر شعريې پس له تزئين او ارايش ځنې په يوه ښه لباس کې نيم پټ او نيم لوڅ ظاهروي چې هر څوک وربانديې زړه بايلي او پرې مين شي.که موږ د شاعر خاص لفظ د ادب په عام لفظ بدل کړو نو ادبي تعبير هم لکه شعري تعبير داسې وي چې په يوه فلسفي اوعلمي تحقيق نه وي بنا، بلکې کله کله په علمي لحاظ غلط هم بلل کيږي.

څومره دمخه مايه مصري مجلاتو کې يوه جمله د اقتراح په ډول وليده چې د ښوښو ليکوالو توجه يې ځانته جلب کړې وه او سره له دې چې هر يوه په علمي لحاظ غلطه ګڼلې وه،ښه څه يې پکې ليکلي و. جمله داوه:

عمل څه کوي او موږ کومې خواته بيايي دسعادت لورته اوکه هلاکت ته؟ په دې عبارت کې علم لکه يو قايد داسې ښودل شوی چې موږيې خوزولی. يو او چيرته موبيا يي او دا څرګندوه چې علم دا اقتدار نلري بلکې ديوه موټر يابيړی مثا ل لري چې موږ ورباندې خپل ځان يوځای ته رسوو مګر دا جمله سره له دغه علمي نقصانه پخپله ادبي جاذبه ليکوا ل مجبوروې چې په دغه موضوع کې څه وليکي او هر سړی دې خبرې ته ملتفت کړي چه نن د دنيا متمدن او علم لرونکي قومونه له خپل علم او تخنيکي معلوماتو څخه د خپل استهلاک اوبربادی په لاره کې کاراخلي.

نوويلی شو چې اکثره شعري او ادبي تعبيرونه همدغه شان جاذبيت لري او يوې مهمې موضوع ته دخلکو مخه راګرزوي مګر علمي تدقيق پکې نه وي شوی.

هرکله چې موږ ترېوې اندازې دشعر او حکمت ياعلم په ټکو لږه رڼا وغورزوله او داخبره مو هم لږه څرګنده کړه چې شعر او حکمت څومره بيلوالی او څومره نږديوالی لري نو اوس راځو د هغې ورځې بحث ته چې دڅوکسوپو هانو په مجلس کې دشاعر اوعالم په شاوخوا کيده، په هغه ورځ يوعالم چې شعري برخه يې هيڅ نه درلوده شاعرته په همدومره اهميت قايليده چې دلږ ساعت لپاره يومجلس تودولی شي چې څوکسه يې خواته يوه شيبه راټول شي اوبس.

ده ويل چې شاعر يو بې ثباته شخص دی چې په يوه اساس باندې نه وي روان او هرساعت يې فکر او حا ل بدليږي مګرعالم لکه يوغر په هروخت اوهر حا ل کې ثبات او استقامت لري اوديوه فکر خاوند وي.

لنډه يې داچې ده عالم ته داحق ورکاوه چې ديوه قوم مقتداشي او دسعادت لورته يې بوزي مګر شاعرته په دغه مقام نه وقايل له ده ځنې که څه هم چاپوښتنه ونکړه چې دی څه دلايل لري مګر ښايي چې دده دليل به همداو چې دشعر اساس تخيل دی اوهغه يو اساسی شی نه دی هر ساعت بدليږي اوبيل رنګ پيداکوي او دعلم اساس هغه يقيني مقدمات او دلايل دي چې عقل يې تزکيه او تصديق کوي او هره شيبه نه بدليږي دده دغه وينا دمجلس اکثرو خلکو په ښه وايي اوحق وايي باندې تلقي کړه مګر زموږ د مجلس يو ښاغلی ملګری له شعر او شاعر ځنې تر يوه حده مدافعه وکړه او يوه بل مشرسړی د فيصلې په ډول وويل چې شعر يو قالب دی ښه اوبد، صحيح او غلط هرڅه پکې اچول کيږي نو ښه اوبد يې بد دي. مګر هغه چا چې شعر او شاعر ته په کمه سترګه کتل هغه وويل:

هو! شعريو نيمګړی قالب دی چې حقيقت پکې پوره نه راوړل کيږي. د دې خبرې ځواب خو موږ مخکې ورکړ چې شعريو حقيقت پوره نشي راوړلی مګرداسې جذاب اشارت ورکوي چې تاثير يې له عام بيان او تعبير ځينې، ډير زيات او بادوامه وي نو اوس به راشو دې خبرې ته چې ايا دغه فيصله موږ منلی شوکه نه؟

له دې فيصلې ځنې خومعلوميږي چې شعر ديوه ظرف حيثيت لري چې دارو او ز هر دواړه پکې اچول کيږي او پخپله هيڅ شی نه دی که دفيصله کوونکي غرض همدغه وي موږ هيڅکله دانشو منلی چې شعرلکه يولوښی وګڼو او نور اهميت ورنکړو ځکه چې شعر پخپله دوا ده چې دوايي خاصيت او تاثيريکې حلول کړی او يوله بله د هيولی او صورت نسبت لري او که کله کله له شعر ځنې يوضرر وليدل شي نو دا راز مخالف تاثير په هره دواکې کله کله دبعضې موجباتو په سبب ليدل کيږي او علم هم ځينې وختونه دفکري او اجتهادي سهوو په سبب ضرر رسوي نو موږ پدې ځای کې هم فيصله کوونکی خپلې فيصلې ته ملتف کوو او هم هغه چا ته چې شعر او شاعر ته په ښه سترګه نه ګوري، وايو چې که دی ټول شاعران په نظرکې ونيسي او يو شاعر دتمامو شاعرانو نمونه ونه ګڼي دی به د فيلسوفانو او متصرفينو د

(c) ketabton.com: The Digital Library

عالمانو او حکیمانو په ډله کې ښه ښه شاعران پیداکړي ا و دا به ورته معلومه شي چې شاعر هرومرو دغسې بې ثبات اوبې استقامته نه وي لکه ده چې تصور کړی دی، شاعر هم لکه یو ډیر لوی سړی یوداسې استقامت لري چې نه یې دزمانې بهارله چتې باسي او نه یې خزان سر راټیټولی شي لکه چې رحمان بابا وایي:

لکـه ونـه مسـتقیم پخپـل مکـان یـم   کـه خـزان رابنـدې راشـي کـه بهـار

په شاعرانو کې هم لوی لوی خلک اولکه خوشحا ل خان خټک دټینګ عزم خاوندان پیدا کیږي چې نه ددښمنانو لښکرې او نه دحاسدانو خبرې دده په قوي اوغښ زړه کې څه ویره اوحرکت پیداکولی شي لکه چې پخپله وایي:

دعـــالم ډیـــرې خبـــرې ددنیـــا تـــورې لښـــکرې

زړه مـــې نـــه ښـــوري لـــه ځایـــه غرخوهســـې وي کـــه نـــه

که شاعران یوازې دتخیل خاوندان وای او نور اساسی افکارو یې په ذهن کې ځای نه نیولی هیڅکله به لکه اقبا ل دیوه نصب العین او مستقیم فکر خاوند سړی په شاعرانوکې نه پیداکیده اولکه حکیم سنایي او عطار، سعدي او رومي غوندې اشخاص به د شاعرانو په ټولګي کې نه ښکاره کیدل اونه به لکه بوعلي دعمیقو افکارو خاوند دشعرویلو اقتدار درلود، شاعر هم انسان دی او انسان ته خدای هر راز استعداد ورکړی، که شاعرله نورو خلکو ځنې زیاته برخه نه وي اخیستی نونیمګړی خوبه نه وي پاتې شوی.

دتورې رڼا

د زمانې امیل چې شپې او ورځې یې لکه د زنځیرکړی یوله بله ترلي دي او دشپو او ورځو، میاشتو او کلونو، قرنو او پیړیو په حساب لوېږي او وړې حلقې لري سړی پکې عجیب و غریب واقعات او مختلفې صحنېویني. نن چې موږ داستقلال په نامه یوداسې ورځ لروچې شپه یې هم له نورو ورځونه روښانه ده او ددې ورځې په لمن کې موږ د خپلواکۍ او ازادۍ شرف او وقار موندلی او هرشیبه یې زموږ په نظرکې ډیرقدر او قیمت لري، دا ورځ موږ ته یوه داسې شپه هم رایادوي چې له ډیرې تیارې سترګه په سترګه نه ښکاریده او بیخې تور تم و. داتورتم دسحر او طلسم یوه داسې تیاره وه چې مونږ یې په غټو سترګو ویده کړي وو او خلکو به راباندې لوبې کولې، پدې تیاره کې به ددې غرو رغو په هغو زمریانو د استعمار لاس رانښکول کیده چې پخوابه یې خلک له تش صورت ویریدل او چابه ورته په زغرده نشو کتلی. دې تیارې دپښتو نخوا د آسمان لمنې په تورو وریځو لړلې وې او داسې معلومیده لکه چې پښتانه پاس په اسمان کې یوستوری نه لري. په دغه شپه دبد بختۍ یو ه داسې سیلۍ را الوتې وه چې زمونږ ټولې ډیوې یې وژلې وې او په هیڅ ځای کې دامیدرڼا نه ځلیده. زمونږ زړونه لکه ساړه نغري له حرارته تش او خالي و اود ملیت په کالبوت کې مو د حیات او ژوند ګرمي بیخې لږه وه، پدې وخت کې ناڅاپه زموږ په مخکې یوه داسې رڼا وبریښیده چې زمونږ حا ل او استقبا ل یې روڼ او روښانه کړ او زمونږ توره شپه یې په سحر بدله کړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا رڼا زموږ دهغې توري برق اوبرښنا وه چې هروخت وربانديږ پښتنو خپله مخه رڼا کړېده او خپلې بدبختۍ تورې تيارې يې پرې ورکې کړيدي.

په دې رڼا کې دومره تودوالی او حرارت و چې زمونږ په ګوګل کې يې سړه وينه توده کړه او ډير ژر يې زموږ په حا ل او استقبا ل کې تغير او تحول پيښ کړ.

په دې رڼاکې موږ دحيات هغه اوبه دتورې په خوله کې پيداکړي چې سکندر په تورتم کې لټولې.کله چې موږ له دغې تيارې رڼا ته راووتو او د پښتو نخوا دغرويه څوکو باندې د سعادت وړانګې اوپلوشې وځرکيدې زموږ په زړوکې دحيات مينه، دوطن محبت، د مليت احساس، دعلم اوترقۍ شوق او د ژوندانه ټول صفات او خوهشات پيداشوه، د وطن ښايسته غرونو او شنو ناوونو، ډکو سيندونو او ګڼو ځنګلو زموږ په زړه کې وطني عشق پيداکړ، موږ په همدغه رڼاکې خپل ځان وپيژانده اوپه ځان مو ويسا پيداشوه چې ملي غرور او افتخار هم ورسره ترلۍ دی.

مونږ په دې وپوهيدو چې ددنيا طوفانونه هيڅکله مونږ دنړۍ له مخې نشي ورکولۍ او نه دغه راز لړې او تورې وريځې زموږ دسعادت درڼا مخه نيولی شي.

هو! موږ حق لروچې پخپل قوي او متين موجوديت ونازيږو او ووايو چې موږ هغه خس او خاشاک نه يو چې د حوادثو سيلۍ مو تيت په ترک کړي ځکه چې موږ پخپله پښتو او پښتونواله دهر راز مشکلاتو مقابله کولی شو، او د پښتنو په اصطلاح اسمان ته تيره غورزوو او سرورته نيسو.

موږ هغه ښاغلي پښتانه يو چې ځان راته ډيرلوی او سترښکاري او دخپلې سيمې درنښت خپل ملي افتخار، دپښتونولۍ ننګ او ناموس دتيرو پښتنو ښه نوم په داسې ډول ساتو لکه چې يو ډير پاک او له مينې ډك مين دخپل مقدس عشق احترام او حرمت ساتي.

موږ ته دخپل پلارنيکه توره محبوبه ښکاري او هميشه يې لوړوالی او ځليده غواړو، ترڅو چې له خړ اسمانه تندر او زلۍ اوري اوانسان دخپل اوپردي تميز کولی شي د پښتون توره به لکه يدبيضاپه دنياکې ځليږي اوټول پښتانه به دتورې په رڼاکې ژوندکوي.

موږ خپل ځان او خپله خپلواکی، خپل پښتني موجوديت اورمرو ساتو او له سرومانه وربانديږ تيريږو، مګربايد په دې پوه شو چې موږ داپه څه شان ساتلی شو؟ ددې پوښتنې په ځواب کې څه شی چې زما په نظرکې ډير مهم معلوميږي هغه زموږملي تربيه پښتني خويونه او پښتونواله ده ترڅو چې موږ پښتانه يو او پښتونولي لرو زموږ د خپلواکۍ اولوړتيا جنډه به ارومرو پورته وي اوپه ازاده هواکې به دازادۍ په ورمه رپيږي، هو! دا رښتيا اوکټ مټ حقيقت دی ترڅوچې ديوه قام په نفسي کيفيت او حا ل کې تغير پيښ نشي د هغوئ په حا ل کې خدای هم تغير نه پښوي، ترڅو څوک پخپله ځان خاه ته ونه غورزوي لوی ځښتن يې دذلت او انحطاط په کنډو کپروکې نه اچوي زموږ ملي اوپښتني روح په دومره لوړه او هسکه فضاکې ګرزي چې که موږ يې پخپله رانښکته نکړو دهيچا دليندې غشی نه ور رسيږي اونه دچاله تاثيرلاندې راځي. وروسته تردې چې زه دځان په ساتلو کې پښتني اخلاقوته په اوله درجه اهميت قايليږم نو بيا علم اودنن ورځې مختلف فنون، ثروت اوبډايي او ځينې نورشيان هم ضروري ګڼم، که موږ علم او بصيرت نلرو خلک موپه سحر اوچل ترخپلې اغيزې لاندې راولي او لوبې راباندې کوي، که موږ شته او ثروت نلرو زما نه مو وږی کوي او د نورو دام ودانې ته موراټيټوي، که موږ فن او تخنيک نلرو پخپل لاس ځان اورته غورزو او له ځان سره دښمني کوو، نن خلک دحربي فنونو په قوت داسمان له وريځو اولړو کاراخلي اوپخپلو دښمانو باندې تندراوږلۍ وروي، نن خلک دصفعت اوحکمت په مرسته هغه هوا چې دحيات مهم عنصردی دمرګ اله ګرزوي او ددښمن په حق کې ورځنې د زهروکار اخلي. که څوک غواړي چې په دې عصر کې خپل ځان اوخپله خپلواکي وساتي هغه بايد دومره کامل انسان وي چې خپل هرڅه يې پخپل لاس کې وي او د خپل هر مرض علاج وکړی شي، پدې وخت کې که نور هيڅ نه وي

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلک دیوه قام دلاندې کولولپاره بعضې داسې مکروبونه دهغوئ په وجود کې انجکش کوي چې ډېر ژر يې ملي وينه فاسدوي او روح يې وژني. نوبرسيره په نورو خبرو نن د ازادۍ ساتلو لپاره ډاکټري هم لازمه ده.

نن ځينې کسان دنورو داسارت لپاره خپل ځانونه ښايسته کوي او پخپل ښکليتوب ور ځنې زړه وړي نوسړی بايد هيڅکله لکه بلبل دچاپه ښايسته ګلانو زړه بای نلي او په پردي باغ کې اسير نشي بلکه خپل ځان، خپل مليت، خپل دودونه خپله ناسته ولاړه له هرچا ځنې ښه وګڼي اوخود ي ولري. ترڅو چې يوملت خپلې ټولې نيمګړتياوې پوره نکړي او خپل ځان د بل له احتيا جه ونه ژغوري هغه په دنياکې پوره اوحقيقي ژوندون نشي کولی اوپه هرراز چې وي د نورو ترتاثير لاندې راځي.

سړی بايد دې ټکي ته ښه متوجه شي چې انسان چې هرڅومره مدني شوی او مدنيت ته ورنژدې شوی دی هماغومره يې ډار او ويره ورکه شوې او نور ژوندي او زيروح شيا ن يې خپل لاس لاندې کړ ي دي او له خپلې اغيزې لاندې يې راوستلي يعني انسان دمدنيت په مرسته په وحشت باندې غالب شوی اوقوت يې موندلی لکه چې اوس هم ددنيا متمدن قومونه په وحشيانو اونيم وحشيانو باندې حکومت او حکمراني کوي نو که څوک غواړي چې دنن ورځې د مدني اقوامو ترتاثير لاندې رانشي بايد اورمرو په مدني سيرکې ځان ورسره برابر کړي او تمدن ته په سپکه سترګه ونه ګوري.

په دنيا کې صلح يوطبعي قانون دی او لوی ښتن هم مونږ پوه کړي يو چې دا مځکه د صالحانو ميراث دی او صالحان به ورباندې تسلط لري، دلته غرض هغه صلاحيت دی چې دمځکې دمخ حکمراني پرې کيږي چې داصلاحيت داسلام په ابتداکې په عربو کې پيدا شوی او زموږ پښتنو په مليت اوپښتنولۍ کې اغزل شوی دی.

موږ بايد داصلاحيت هيڅکله له لاسه ونه باسو،او ورباندې ټينګ اوسو، ددې صلاحيت لمړی نښه داده چې موږ په حق او حقيقت ټينګ ولاړيو او ملګرتيابه يې کوو، هيڅکله به مو زړه ته خوف او ويره لارنلري او ضرورته په وخت کې به وينې تويول راته هيڅ ښکاري اوله مرګه به نـه‌ويريږو، بلکه دخپلې اسلامي او ملي لوړتيا دساتلو دپاره مرګ،ابدي ژوندون اوخپل سعات بولو او ددنيا د هر راز سختيو اومشکلاتو په مقابل کې به لکه دخپل وطن لوړاوهسک غرونه په هرميدان سر لوړی ولاړيو، عزم او اقدام به مو ډېر ټينګ اوکلک وي.

ايثار اوقرباني به ډېرلوی افتخار ګڼو، اتفاق او اتحاد به مو هيڅ شی نشي خرابولی، پخپل مينځکې به يوله بله مينه او محبت، پيرزوينه او رواداري لرو او دخپل مقدس دين او ګران وطن د دښمنانو په مقابل کې به دسختو زړو خاوند يو، دلوی ښتن په ضعيفو مخلوقاتو باندې به زړه سوی لرو، عدل او انصاف به را ته له هر شي ښه ښکاري، د بې ننګی ژوندون به په هيڅ شان نه قبلوو او دخپل مقدس اوپاک مقصد لپاره به له سراو ماله تيريږو، خپل ځان او اولاد به د خدای درضا لپاره قربانوو اوبې له خدايه به بل هيچاته سرنه ټيټوو، دا ځکه چې دخدای له بنډګي سره بله بنډګي نه کيږي او نه خدای پاک په دې باندې راضي کيږي چې دده بنده دبل چابنډګي وکړي.

هو! مومن اومسلمان بايد اورمرو حر او ازاد وي اوپښتون بايد تل ازاد اومستقل وي نو تل دې وي زموږ ازادي اوخپلواکي ا وهميشه دې وي پښتواوپښتنواله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوبږژوند

غر په غره نه ورځي. اوسړی په سړي ورځي دهمدغه تک له کبله چې وګړي يې يو له بله لري سړي ته دنورو ژوندون څه ناڅه څرګنديږي او راز راز وګړي ويني.

يوه ورځ زه يوداسې سړي کره پيښ شوم چې پوله اوپتې يې هيڅ نه درلوده او په کورکې يې دمږک لکۍ هم نه سپيره کيده.

ده خپلې شپې او ورځې په لو او لور تيرولې او دکاله ټول خرڅورى يې دومره نه و چې ديوه بډاى اوشته من سړي دغاړې کالي شي.

پدې کاله کې بې له سپوږمۍ بله ډيوه نه وه او نه چاب‌ې له خپل لاس او مړونده بلې سرويږدۍ درلوده.

دې سړي په دغه ورځ برسيره پدې چې خپل زوى(کټورى) ته يوه سدرۍ او يوه سره خولۍ راوړې وه کورته يې هم څه غوښه اخيستې وه کټوري چې وروسته له ډيرو وختونو نوې نزۍ خولۍ موندلې او نوې سدرې يې اغوستې ده له هلکانو سره په کوڅوکې منډې وهي کله چې کاله ته راشي او دغوښو کټو په نغري باندې ووينې په منډه بيرته ځي او په نورو هلکانو زيرى کوي چې موږ نن غوښه پخ کړيده.

هغوئ که څه هم په دغه ورځ لا څه ډيرې ورځې يې غوښه په سترګو نه ده ليدلې خودپښتنو زامن دي دا ورته ښه نه ښکاري چې ددوئ له کاله نه په بل کورکې ښه څه پاخه شوي وي اونه دا زغملى شي چې دوئ دې له چانه ښکته اوټيت وي.

نو هر يوه به چا يو څه اوچابل څه ښودل اوخپل نکولى به يې ستايه، چابه ويلې چې موږ لږمون پوخ کړى و چابه ويلې چې موږ نن چرګ باندې کړيدى داخبرې دوئ پداسې خوند کولې لکه چې لګياوي او خوري يې، نه خدايږوپه خوړلوکې يې دومره خوند نشته لکه دوئ يې چې له نوم اخستلو خوند اخلي.

يوازې کټورى له هلکانو سره داخوږې خبرې نه کوي موريې هم له ښځو سره ناسته ده اووايي: لاړه شم چې دغوښو کټو مې ونه سوزي. غوښه خو نه سوزي، ځکه چې کټو ترخولې له اوبو ډکه ده هغه ترسبا هم نه وچيږي خودا غواړي چې نورې ښځې خبرې کړي، دکټوري پلارچې خپل ګلالى ځوى په ښو کاليوکې ويني، من من غوښې اخلي او په کاليوکې نه ځاييږي خوله بلې خواچې دخپلې ښځې زاړه ټيکرى او شکيدلي کميس ته ګوري سوراو تور ټول يې په زړه کې ګرزي خو چې هرڅومره خپلې سترګې يوه خوا بله خوا غړوي داسې څوک نه وينې چې دده زړه پرې ورشي اوڅه پورترې وغواړي.

سره لدې چې پدې کاله کې هيڅ نه و خو خوښي او د ژوندانه خوند پکې زښت ډير و اوله بډايانو ځنې ددوئ ژوند ډير خوږ و ځکه چې دشتمنو اوبډايانو زړونه تل هغه څه غواړي چې هيڅکله يې لاس نه ورسيږي.

هو! ددوئ خوښي او زړه ښه والى دومره وړيا نه وي چې په دومره وړو وړو خبرولاس ته راشي، ددوئ سترګې په ټوله نړى هم نه مړيږي دلويو اوشتمنوکورو لاخه چې وړوته هم ډير خوندور ځيزونه بيخونده شوي وي او وريښمينې ټوټې ورته لکه بيستې داسې ښکاري، ددوئ نرۍ وريجې که هرڅومره غوړې او غوښې پکې ډيرې وي د نورو سوړسک او شنو سبو يا شړومبوته په خوند کې نه رسيږي، نه پوهيږم چې داولې؟ نوښه ده که ښه ځيزونه دنوروپه مخکې ايښي وي خوند خو ددوئ په برخه رسيدلى دى او خوښي هم ددوئ په کاله کې ده.

نه يوازې دا نه، روغتيا اوجوړوالۍ هم دوئ ته ورکړشوى دى، دوئ هيڅکله لکه بډايان په لواړو وريجو اوکلکو غوښو نه نس خوړي کيږي او نه هغومره ژړژر ناروغتيا ورته پيښيږي، دوئ بې تروو ځيزونو، ښايسته ډيره ډوډۍ خوړلى شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوکه نورځه نه وي دغرو پرکي، نانکه اوموناني، شنې او داسې نور......هم خوړلی شي ځکه چې دوئ لادپستو اوخوندورو ځیزونو خوند نه دی لیدلي.

نه نه لیدلي يې دي خو په همدغو ځینې ونوکې لکه چې رحمان بابا وايي:

پتنګــانو لــره خــدا ی پــه اورکــې ورکــړ — هغــه عــیش چــې یــې بلبلــې پــه ګلــزار کــا
خرقــه پوشــوپه خرقــه کــې دي مونــدلي — هغــه حــظ چــې پــه دنیــاکې دنیــا دار کــا

پای

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library